

MOETEN WIJ INTEGRATIE WILLEN? Of IS INTEGRATIE EIGENLIJK WAT WIJ WILLEN?

Door
Gerrit Zalm en David Pinto

Integratie staat thans eindelijk boven aan de politieke agenda. Dit had al veel eerder moeten plaats vinden. Echter, ook hier is het spreekwoordelijk ras Hollandse adagium "de put dumpen nadat het kalf is verdronken" van toepassing. Het is nu bijna vijf voor twaalf. Bovendien, economische immigratie, asielbeleid, gezinsvorming en illegaliteit, hebben voorheen alle politieke aandacht opgeëist.

En ook nu dit vraagstuk van integratie als kardinaal wordt onderkent, wordt de discussie daaromtrent vertoebeld a) door verschil van interpretatie van wat onder integratie wordt verstaan en b) door de principiële vraag te ontlopen of integratie nu het antwoord is op de problematiek rondom het immigratievraagstuk als geheel. Met andere woorden, is integratie wel echt de oplossing? Hier willen wij naar voren brengen dat het wellicht niet om integratie gaat, maar simpelweg om 'goed burgerschap'. Dat integratie wellicht moeilijk haalbaar is heeft net zoveel te maken met de terminologie als met de feitelijke integratie: verwarring over wat er bedoeld wordt met integratie zorgt alleen al voor een onmogelijk opgave voor alle partijen. In navolging van de experts Straughan en Wilson in hun betoog over opvoeding (waar dan?), stellen wij dat het erg moeilijk zo niet onmogelijk is een definitie van integratie te formuleren zonder aan te geven wat het doel ervan moet zijn. Afgaand op de vele en uiteenlopende contexten waarin integratie wordt gebezigd, valt op te maken dat niet iedereen hetzelfde daaronder verstaat. De een denkt hierbij aan het leren van de Nederlandse taal, de ander aan leren fietsen, zwemmen, spuitjes eten of 'gewoon doen'. Allen gebruiken het containerbegrip integratie. Ook voor het bedingen van overheidssteun geldt hetzelfde. Voor een taalcursus, voor de exploitatie van een ontmoetingscentrum, maar ook voor het gezamenlijk vieren van de Ramadan en voor het Turks koken, wordt eveneens integratie gebruikt. Velen associëren integratie met aanpassing en assimilatie. Op de vraag of integreren hetzelfde is als aanpassen aan de heersende cultuur, in het interview in de Volkskrant van 2 december 2002 antwoordde Jan Schoonenboom van het Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid kort en krachtig: "Absoluut" en hij voegde eraan toe: "Het liefst, vinden wij, moeten moslims calvinisten worden". Volledige aanpassing, dus in de zin van assimilatie. Dat is wat het Regeringsbeleid wil (klinkt gechargeerd; is dat echt zo?). Uit het grote integratieonderzoek van 5 december 2002 van het blad Contrast, uitgave van FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling blijkt bovendien een gigantische verschil in opvatting te bestaan over het onderwerp. 34 procent van de autochtonen vindt dat allochtonen zich 'helemaal' moeten aanpassen aan de Nederlandse manier van leven tegenover 5 procent onder Marokkanen en 0 procent onder Turken. Pregnant is ook de uitkomst omtrent de vraag of allochtonen zich voldoende moeite getroosten om zich aan te passen. Bijna driekwart van de autochtonen vindt van niet terwijl de meerderheid van allochtonen, bij Marokkanen zelfs 86 procent, vindt van wel. "Dit verschil in opvatting mag gerust een bom onder het integratiestreven heten. Als beide groepen op hun uiteenlopende standpunt blijven staan, zullen ze elkaar tot in lengte van dagen mislopen", wordt dan ook geconcludeerd. De uiteenlopende interpretaties zijn het gevolg van het ontbreken van een eenduidig doel dat beoogd wordt met integratie. Geen wonder dat bevredigende resultaten van een beleid dat hierop is gebaseerd uitblijven.

De kernvraag die zich aandient is dan ook: wat willen wij, met z'n allen, dan wel?

Goed beschouwd, is het eigenlijk burgerschap, dat wil zeggen deelnemen aan , meedoen in het maatschappelijk verkeer , met andere woorden sociale participatie wat verlangt wordt van migranten. Hierin bestaat zelfs eenstemmigheid tot over de grens. Hoezeer Nederlanders van de Fransen ook verschillen, de verwachting richting migranten lopen in dezelfde richting. In Nederland heeft men zich niet eens zorgen gemaakt over de vraag of Chinezen de landstaal spraken, zolang zij maar zichzelf met hun restaurants konden bedruipen. In Frankrijk, sprekend over hun migranten, uit men zich daarover als volgt: "vroeger spraken zij geen Frans, maar ze werkten wel en nu spreken zij wel Frans, maar ze werken niet". Burgerschap of wel sociale deelname is dus waar het om gaat. Laten we dat dan ook articuleren, met elkaar afspreken en het ook zo benoemen. En doe dat ook in de tekst, wat nu gaat er heel veel tekst weer over waarom geen integratie: ik zou het volgende deel fors inkorten en alleen nog even laten zien dat de verschillen immens zijn, en dat dus elk individu dat hier komt zelf zijn burgerschap moet invullen.

Laten we daarom ook het verwarrende begrip integratie niet meer bezigen. Door het verwarrend karakter ervan is het ook niet goed mogelijk het succes ervan te meten.

Bovendien, integratie in de zin van volledige aanpassing - assimilatie - aan de heersende normen en waarden van de ontvangende samenleving is gewoonweg onhaalbaar. Nog los van de vraag aan welke normen en waarden. Normen en waarden zijn immers product van de samenleving als geheel. En zoals Marcel van Dam in zijn column in de Volkskrant van 5 december 2002 terecht opmerkte: "Als de samenleving veranderd, veranderen de normen". En de Nederlandse samenleving is degelijk verandert, en hoe. 'Doe gewoon dan doe je gek genoeg', de calvinistische soberheid, zijn niet meer vanzelfsprekende normen die algemeen geldig zijn. In de hedendaagse veelkleurige samenleving past ook de observatie, de validiteit ervan daargelaten, van de migrant eveneens in de Volkskrant van 5 december 2002: "Nederlanders maakt het geen klap uit of je homo, ziek of gek bent, ze zijn maar geïnteresseerd in zichzelf".

De roep om volledige aanpassing - assimilatie - aan de heersende normen en waarden van de ontvangende samenleving gaat bovendien voorbij aan de immense verschillen, de afstand dus, tussen de Nederlandse samenleving en de hedendaagse migrantenpopulatie, waarvan Arabische migranten een aanzienlijk aandeel van uitmaken.

Hoe immens deze afstand in feite is, wordt helder aangetoond in het onlangs gepubliceerde officieel rapport, geschreven in opdracht van een VN-organisatie, waarvan overigens alle Arabische landen lid zijn. Het gaat om het *Arab Human Development Report*, van de UNDP, het VN-programma voor ontwikkeling, geschreven onder leiding van de Egyptische socioloog Nader Fergany. Significante feiten uit dit rapport:

- De Arabische landen vertonen tekortkomingen op drie cruciale punten: vrijheid, kennis en de positie van vrouwen. De Arabische regio heeft de laagste participatie van vrouwen in de arbeidsmarkt ter wereld. Deze tekortkomingen verklaren, volgens het rapport de frustraties van de Arabische landen.
- In de regio van 22 Arabische landen met 280 miljoen inwoners, van Mauritanië tot Irak, bestaat een wanverhouding tussen rijkdom en ontwikkeling.
- Twintig procent van de bevolking (!) leeft van minder dan 2 dollar per dag.
- De culturele kloof met de rest van de wereld neemt toe. Per jaar worden slechts 300 buitenlandse boeken in het Arabisch vertaald. Alleen al in Nederland werden in 1997 bijna 5.000 vertaalde boeken uitgegeven

- Op de index van burgerlijke en politieke vrijheden scoort de Arabische regio als geheel het laagst in de wereld. Vrijwel alle Arabische landen worden autocratisch bestuurd.

Bedenk bovendien hierbij dat het overgrote deel van de migranten in Nederland en de rest van Europa, afkomstig is van de armere, agrarische traditionelere gedeeltes uit deze regio. En het beeld van de gigantische afstand met de ontvangende Europese landen is onmiskenbaar schrikbarend.

De eis om de Nederlandse taal te leren en ook zich te houden aan de hier geldende wetten is wel haalbaar. Dit laatste, wordt eveneens bevestigd door een praktiserende moslim als de Marokkaan Ahmed Aboutaleb in de Volkskrant van zaterdag 28 september j.l.: "Ook een belijdend moslim kan de Nederlandse rechtsorde moeiteloos naleven". De culturele, geestelijke, sociale en normatieve waarden liggen daarentegen veel dieper in het wezen van een mens en laten zich niet zomaar door welke oproep of welk beleidsvoornemen dan ook transformeren. Zeker waar bedoelde normen zover uit elkaar liggen ten opzichte van de nieuwe omgeving. "Want culturele eigenheid zit hem in dingen die heel simpel lijken, maar op onbewust niveau uiterst krachtig zijn", in de woorden van Herman De Dijn, hoogleraar wijsbegeerte aan de Katholieke Universiteit Leuven. En als dat geldt voor de eerste generatie, dan geldt dat zeker voor de tweede generatie die meestal door fanatiekere ouders dan hun leeftijdgenoten in de landen van herkomst wordt gesocialiseerd. Uit vrees voor westerse invloeden worden de opvoeders van de tweede generatie 'roomser dan de Paus'. De derde generatie, zo heeft de Molukse bevolking aangetoond, valt weer terug uit nostalgie op de begerenswaardige eigen roots van de grootouders.

En weer ga je laten zien waarom niet integratie

Kortom, de roep om integratie, in de zin van volledige aanpassing aan de Nederlandse identiteit en cultuur is emotioneel wel begrijpelijk maar feitelijk onhaalbaar. Zeker als men onophoudelijk erom blijft roepen. Dan wordt de werking van 'de wet van de omgekeerde inspanning' alleen maar versterkt. Men gaat zich juist afzetten.

Een beleid gericht op integratie herbergt bovendien een levensgrote paradox. Een dergelijk beleid is per definitie op groepen gericht, in dit geval op migrantengroepen. Terwijl integratie een individuele aangelegenheid is. Deze paradox alleen al staat garant voor de onhaalbaarheid van de beleden integratie.

Burgerschap, deelname aan het sociaal en maatschappelijk verkeer, is wel haalbaar. Hiertoe dienen de verplichting om de Nederlandse taal te leren en de ononderhandelbare eis om zich volstrekt aan de wettelijke voorschriften de voornaamste pijlers van het nieuwe beleid te zijn. Daarnaast dient een nieuwe school-, studievak te worden ingevoerd dat ons allen leert hoe om te gaan met diversiteit, de grote religieuze-, sociale-, culturele- en individuele verschillen die het gevolg zijn van de hedendaagse complexe en pluriforme samenleving dat klinkt meer naar het streven naar een vorm van integratie dan burgerschap? Ik zou in dit deel het goed burgerschap beter definiëren, (taal, werk, participatie etc).

Hoe men voor de rest de privé sfeer wenst in te vullen, daar gaat de overheid niet over. Of in de woorden van Marcel van Dam: "De overheid is geen zedenmeester", in zijn column van 5 december j.l.

Een dergelijk beleid bevordert zelfstandigheid en zelfredzaamheid van migranten en bespaart bovendien jaarlijks miljarden Euro's. De onnoemlijk vele instanties, projecten en subsidies die

de gebleken onhaalbare en onnodige integratie moesten bewerkstelligen, kunnen stopgezet worden.

Gerrit Zalm is fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer

David Pinto is hoogleraar-directeur van het Intercultureel Instituut in Amsterdam